

ВИДИ ПЕРСОНАЛ-МАРКЕТИНГУ ПІДПРИЄМСТВ

У статті розглянуто сутність і цілі персонал-маркетингу підприємства, наведено його авторське визначення. Надано детальну характеристику та досліджено особливості застосування персонал-маркетингу. Автором удосконалено класифікацію персонал-маркетингу підприємств на основі сучасних тенденцій його розвитку.

The essence and purposes of enterprise's personnel-marketing is considered in the article, its determination is certain from the authorial point of view. The detailed characteristic of personnel-marketing is given and peculiarities of its implementation are investigated. Classification of entrepreneurial personnel-marketing is improved on the basis of its modern progress trends.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Якісно новий рівень розвитку будь-якого підприємства не може бути досягнутий без ефективного використання його персоналу. В умовах ринкової економіки виникає необхідність у розробці та впровадженні сучасних інструментів управління персоналом, а також його орієнтації на маркетинг.

Нині персонал-маркетинг виступає найважливішим складовим елементом системи управління персоналом підприємства, оскільки дозволяє вирішити ряд актуальних завдань, зокрема: кадрове забезпечення ефективного досягнення місії та цілей підприємства; формування, розвиток і реалізація кадрового потенціалу підприємства з найбільшою ефективністю; розвиток гармонійно розвиненої особистості, що має високий кваліфікаційний і культурний рівень, розвинене почуття відповідальності та є соціально адаптованою; підвищення ефективності управління персоналом і підприємством в цілому; забезпечення високого рівня згуртованості та дієвості функціонування колективу. Таким чином, питання застосування персонал-маркетингу на підприємствах є важливими. До того ж, на сучасному етапі особливої актуальності набувають питання, що пов'язані із вивченням його сутності, видів, які можуть застосовуватися у підприємстві у залежності від його цілей та поставлених завдань.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Питання персонал-маркетингу розглядалися у роботах таких вітчизняних і закордонних вчених: Ю. Д. Красовський («Організаційна поведінка»): висвітлено аспекти ринкової орієнтації персоналу і маркетингового самоконтролю поведінки; А. Я. Кібанов («Управління персоналом організації»): охарактеризовано формування та реалізацію маркетингу персоналу, визначено його види; С. К. Мордовін («Управління людськими ресурсами»): розглянуто типи і методи досліджень в сфері управління персоналом; Н. П. Беляцький («Управління персоналом»), В. Н. Слиньков («Персонал і його менеджмент: практичні рекомендації»), В. Г. Воронкова («Управління людськими ресурсами: філософські засади»), І. Б. Дуракова («Управління персоналом»): розкрито особливості персонал-маркетингу підприємства.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Певні питання щодо визначення та застосування персонал-маркетингу в діяльності підприємств, залишаються недостатньо розглянутими. Зокрема, більшість вчених зосереджують увагу лише на певному виді персонал-маркетингу (наприклад, на зовнішньому). До того ж, існуючі на даний час підходи до визначення дефініції «персонал-маркетинг» і його класифікації не у повній мірі враховують всі аспекти персонал-маркетингової діяльності підприємства. Так, при розгляданні видів персонал-маркетингу не враховуються його об'єкт, цілі обміну, інструменти, рівень здійснення та результат персонал-маркетингової діяльності, тощо. У зв'язку з цим визначення сутності персонал-маркетингу потребує уточнення, а розроблена на

даний час класифікація персонал-маркетингу підприємства вимагає її удосконалення.

Постановка завдання. Метою статті є уточнення сутності та удосконалення класифікації персонал-маркетингу підприємства на основі сучасних тенденцій його розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Тривалий час на підприємствах застосовувався підхід, при якому найом працівник залежав від поставленої задачі. Наявність задачі та робочого місця для її реалізації були недоторканими. Починаючи з середини ХХ ст., людські ресурси розглядаються у якості лімітуючого фактору. Стає зрозумілим, що виграш за рахунок більш ефективного використання технологічних ресурсів може призвести навіть до програшів за рахунок менш ефективного використання людських ресурсів. В останні десятиріччя робота перестала сприйматися як даність. Виникло розуміння того, що можна і потрібно змінювати роботу «під людину» і що такі зміни, неефективні з точки зору ефективності окремої роботи-операції, можуть виявитися ефективними зі стратегічної точки зору [1, с.153].

В науковій літературі акцентується увага на тому, що персонал-маркетинг може розглядатися у широкому і вузькому сенсі.

Під персонал-маркетингом у широкому сенсі розуміється визначена філософія та стратегія управління людськими ресурсами. При цьому персонал (у т.ч. потенційний) розглядається в якості внутрішніх і зовнішніх клієнтів підприємства. У даному випадку основними цілями персонал-маркетингу є: оптимальне використання кадрових ресурсів шляхом створення умов праці, що сприяють підвищенню її ефективності; активізація людського фактору; розвиток у кожного працівника сукупності якостей, що обумовлюють його працездатність при виробництві матеріальних і духовних благ, а також партнерство та лояльне відношення до підприємства. Фактично, це – «продаж» підприємства своїм власним працівникам. Персонал-маркетинг у широкому сенсі ґрунтується на ринковому мисленні, що відрізняє його від традиційних адміністративних концепцій управління кадрами.

У вузькому сенсі, персонал-маркетинг тлумачать як особливу функцію служби управління персоналом, що спрямована на виявлення і покриття потреби підприємства у людських ресурсах. Основна мета при цьому – володіти ситуацією на ринку праці, забезпечуючи покриття потреби підприємства у персоналі.

Головна відмінність між цими поглядами полягає в тому, що широке тлумачення персонал-маркетингу передбачає його віднесення до одного з елементів кадрової політики підприємства, яка реалізується через вирішення комплексу задач служби управління персоналом (розробка цільової системи, планування потреби, ділове оцінювання, управління кар'єрою, мотивацією та ін.). У вузькому розумінні персонал-маркетинг передбачає виділення певної специфічної діяльності служби управління персоналом, при чому ця діяльність відносно відокремлена від інших напрямків роботи кадрової служби [2, с.223–224; 3, с.249–250].

З авторської точки зору, персонал-маркетинг представляє собою вид діяльності, що спрямований на трансформацію кадрового потенціалу з метою взаємовигідного задоволення потреб підприємства у персоналі та його компетенціях, а також потреб реальних і потенційних працівників (у праці, умовах праці та можливостях розвитку), і посилення на цій основі позиції підприємства на ринку праці та на ринку основного виду діяльності.

В літературі пропонується декілька підходів до класифікації персонал-маркетингу підприємства: у залежності від рівня формування, місця розповсюдження (поля діяльності), ступеня комплексності підходу, рівня економічних суб'єктів ринку праці, а також у залежності від ситуації (стану попиту), що склалася на ринку праці.

Оскільки ряд аспектів персонал-маркетингу в існуючій класифікації не враховується, доцільно її доповнити такими класифікаційними ознаками, як: цілі обміну, об'єкт, рівень здійснення персонал-маркетингу, інструменти персонал-маркетингової діяльності, результат персонал-маркетингової діяльності (табл. 1).

Види персонал-маркетингу підприємства		
Класифікаційні ознаки	Види персонал-маркетингу	Характеристика
1	2	3
1. У залежності від рівня формування [3, с.83–86; 4, с.171–175]	1.1. Стратегічний персонал-маркетинг	Передбачає вирішення стратегічних завдань, пов'язаних з визначенням потреби у персоналі, дослідженням ринку праці, визначенням цільових груп робочої сили, позиціонуванням на ринку праці, ін.
	1.2. Оперативний персонал-маркетинг	Пов'язаний із поточним впровадженням планів заходів для сформованих цільових груп, здійсненням поточного контролю за їх виконанням.
2. У залежності від місця розповсюдження (поля діяльності) [3, с.83–86; 4, с.171–175]	2.1. Зовнішній персонал-маркетинг	Передбачає зовнішнє профілювання підприємства: передачу потенційним кандидатам на вакансію позитивної налагодженості щодо підприємства, забезпечення його професійно придатними працівниками.
	2.2. Внутрішній персонал-маркетинг	Сфокусований на працівниках, вже зайнятих у підприємстві, і передбачає прийняття до уваги і формування найбільш важливих факторів його привабливості як місця роботи.
3. У залежності від ступеня комплексності підходу [4, с.171–175]	3.1. Маркетинг персоналу – міх	Передбачає використання сукупності засобів впливу на споживачів цільового ринку з метою викликати у них бажану відповідну реакцію. В залежності від задіяних маркетингових засобів можливі різні моделі маркетингу персоналу – міх.
	3.2. Цільовий персонал-маркетинг	Фокусується на визначеній цільовій групі працівників (іноземний контингент, що залучається на вітчизняне підприємство, молодь, жінки та ін.).
4. У залежності від рівня економічних суб'єктів ринку праці [5, с.64–65]	4.1. Персонал-маркетинг на загально-державному рівні	Передбачає здійснення ранньої діагностики з метою попередження майбутніх структурних дисбалансів у сфері зайнятості в масштабах країни.
	4.2. Персонал-маркетинг на регіональному рівні	Призначений для підтримки відповідності між попитом і пропозицією робочої сили в конкретних умовах на конкретній території.
	4.3. Персонал-маркетинг на рівні підприємства	Передбачає регулювання попиту і пропозиції робочої сили всередині підприємства, залучення працівників, що відповідають вимогам виробництва.
	4.4. Персонал-маркетинг на рівні робітника	Призначений для самореалізації особистості, коли людина в умовах конкуренції повинна визначити своє положення у суспільстві за рахунок максимальної мобілізації, енергії та ініціативи, природних дарувань, надбаних знань, умінь і активної життєвої позиції.
5. У залежності від ситуації (стану попиту), що склалася на ринку праці [5, с.67–68; 6, с.354–355]	5.1. Конверсійний персонал-маркетинг (негативний попит)	Передбачає проведення комплексу заходів на ринку праці: виявлення причини негативного відношення споживачів до певної здібності до праці, розробка програми щодо подолання негативного попиту і зміни переваг і думок споживачів, формування іміджу професії.
	5.2. Стимулюючий персонал-маркетинг (попит відсутній)	Спрямований на пошук способів ув'язки притаманних даній здібності до праці вигод з потребами споживача шляхом створення нових можливостей задоволення потреб споживачів, розкриття вигідних умов застосування даної робочої сили, створення заохочувальних умов її споживання.

Продовження табл. 1

1	2	3
	5.3. Розвиваючий персонал-маркетинг (прихований попит)	Передбачає виявлення, оцінку тенденцій розвитку потенційного попиту на робочу силу і визначення способів його задоволення.
	5.4. Ремаркетинг персоналу (зниження попиту)	Пов'язаний з підвищенням якості професійної підготовки працівників певного профілю і кваліфікації, передбачає комплекс заходів, спрямованих на підвищення їх кваліфікації.
	5.5. Синхромаркетинг персоналу (попит, що коливається)	Спрямований на знаходження робочих місць, попит на які не співпадає за часом з попитом на задоволення потреб цільових споживачів.
	5.6. Підтримуючий персонал-маркетинг (повний попит)	Спрямований на постійне збереження обсягів попиту на певну робочу силу і передбачає постійне слідування за її якістю і вимір споживчої задоволеності.
	5.7. Демаркетинг персоналу (надмірний попит)	Спрямований на тимчасове або постійне зниження попиту на робочу силу; означає не ліквідацію попиту, а зниження його рівня.
	5.8. Контрмаркетинг персоналу (ірраціональний попит)	Спрямований на обмеження і переорієнтацію споживчого попиту на робочу силу шляхом пропозиції раціональних альтернатив.
6. У залежності від цілей обміну	6.1. Комерційний персонал-маркетинг	Охоплює сфери управлінської діяльності підприємств, що надають послуги з підбору персоналу і отримують на цій основі прибуток.
	6.2. Некомерційний персонал-маркетинг	Пов'язаний із задоволенням потреб підприємства або працівника на безкорисній основі.
7. У залежності від об'єкту	7.1. Персонал-маркетинг підприємства	Узгоджене задоволення потреб підприємства і працівників, створення і підтримка сприятливого іміджу підприємства як роботодавця або зміна його позиції по відношенню до інших підприємств.
	7.2. Персонал-маркетинг окремої особистості	Діяльність, що здійснюється для створення, підтримки чи зміни позиції або поведінки цільових груп у відношенні до окремих осіб.
	7.3. Соціальний персонал-маркетинг	Передбачає діяльність з розробки, впровадження і контролю за виконанням соціальних програм щодо забезпечення підприємства персоналом.
8. У залежності від рівня здійснення персонал-маркетингової діяльності	8.1. Мікромаркетинг персоналу	Пов'язаний з діяльністю на рівні підприємства за допомогою використання елементів маркетинг-мікс.
	8.2. Макромаркетинг персоналу	Здійснюється на рівні різних асоціацій, концернів, консорціумів, галузей.
9. У залежності від інструментів персонал-маркетингової діяльності	9.1. Активний персонал-маркетинг	Пов'язаний із активним формуванням попиту на робочу силу (робочі місця) і цілеспрямованим впливом на внутрішніх і зовнішніх споживачів.
	9.2. Пасивний персонал-маркетинг	Спрямований на пристосування до існуючого попиту за допомогою наявних у підприємства засобів.
10. У залежності від результату персонал-маркетингової діяльності	10.1. Персонал-маркетинг відносин	Пов'язаний із формуванням за допомогою маркетингових інструментів тих кадрових відносин, які дозволять створити найбільш оптимальні і сприятливі умови для повсякденної роботи персоналу з виконання завдань підприємства.
	10.2. Персонал-маркетинг поведінки	Пов'язаний із формуванням за допомогою маркетингових інструментів такої організаційної поведінки, яка найкраще сприятиме досягненню цілей підприємства.

1	2	3
	10.3. Іміджевий персонал-маркетинг	Пов'язаний із формуванням за допомогою маркетингових інструментів сприятливого і бажаного для підприємства іміджу на внутрішньому і зовнішньому ринках праці.
	10.4. Персонал-маркетинг бренду	Пов'язаний із формуванням за допомогою маркетингових інструментів ефективного і сильного бренду підприємства як роботодавця.

Висновки і перспективи подальших розробок. На основі проведеного дослідження автором зроблено такі висновки:

- основними цілями персонал-маркетингу є: оптимальне використання кадрових ресурсів шляхом створення умов праці, що сприяють підвищенню її ефективності; активізація людського фактору; розвиток у кожного працівника сукупності якостей, що обумовлюють його працездатність при виробництві матеріальних і духовних благ, а також партнерство і лояльне відношення до підприємств (широкий сенс); володіння ситуацією на ринку праці, забезпечуючи покриття потреби підприємства у персоналі (вужкий сенс);
- персонал-маркетинг – це вид діяльності, спрямований на трансформацію кадрового потенціалу з метою взаємовигідного задоволення потреб підприємства у персоналі та його компетенціях, а також потреб реальних і потенційних працівників (у праці, умовах праці та можливостях розвитку), і посилення на цій основі позиції підприємства на ринку праці та на ринку основного виду діяльності;
- існуючу класифікацію персонал-маркетингу доцільно доповнити і виділити такі його види: комерційний, некомерційний персонал-маркетинг (за цілями обміну); персонал-маркетинг підприємства, окремої особистості, соціальний (за об'єктом); мікрорекрутинг, макрорекрутинг (за рівнем здійснення персонал-маркетингу); активний, пасивний (за інструментами персонал-маркетингової діяльності); персонал-маркетинг відносин, поведінки, іміджевий, бренду (за результатом персонал-маркетингової діяльності).

У перспективі дослідження має проводитися у напрямку розробки інтегрованого підходу до розглядання змісту персонал-маркетингу підприємства.

Застосування персонал-маркетингу дозволить забезпечити отримання довгострокових конкурентних переваг та зміцнити позиції підприємства на ринку праці.

Список використаної літератури

1. Аширов Д. А. Организационное поведение: [учеб.] / Д. А. Аширов. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2006. – 360 с.
2. Журавлев П. В. Управление человеческими ресурсами: опыт индустриально-развитых стран: [учеб. пособ.] / П. В. Журавлев, Ю. Г. Одегов, Н. А. Волгин. – М.: Экзамен, 2002. – 448 с.
3. Кибанов А. Я. Управление персоналом организации: стратегия, маркетинг, интернационализация / А. Я. Кибанов, И. Б. Дуракова. – М.: ИНФРА-М, 2005. – 416 с.
4. Управление персоналом: [учеб.] / И. Б. Дуракова [и др.]. – М.: ИНФРА-М, 2009. – 301 с.
5. Слиньков В. Н. Персонал и его менеджмент: [практ. рек.] / В. Н. Слиньков. – К.: КНТУ, 2007. – 476 с.
6. Управління людськими ресурсами: філософські засади: [навч. посіб.]. – К.: Професіонал, 2006. – 576 с.